

ALEXIS DE TOCQUEVILLE
**Çoğunluğun
Zorbalığı**

ALEXIS DE TOCQUEVILLE

ÇOĞUNLUĞUN
ZORBALIĞI

Can Klasik

Çoğunluğun Zorbalığı, Alexis de Tocqueville

Fransızca aslından çeviren: İnci Malak Uysal

Tyrannie de la majorité

Bu çeviriye kaynak alınan baskı: *De la démocratie en Amérique*, Les éditions Gallimard, 1992

© 2020, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2020

8. basım: Eylül 2023, İstanbul

Bu kitabın 8. baskısı 3 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Ayça Sezen

Editör: Ebru Erbaş

Düzeltili: Melis Oflas

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak illüstrasyonu: Uğur Acil

İç baskı ve cilt: Vizyon Basımevi Kağıtçılık Matbaacılık ve Yayıncılık San. Tic. Ltd. Şti.

Beylikdüzü O.S.B Mah. Orkide Cad. No: 1/Z Beylikdüzü-İstanbul

Sertifika No: 52098

ISBN 978-975-07-4473-0

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

ALEXIS DE TOCQUEVILLE
ÇOĞUNLUĞUN
ZORBALIĞI

DÜŞÜNCE

Fransızca aslından çeviren

İnci Malak Uysal

Alexis-Charles-Henri Cl rel de Tocqueville'in Can Yayınları'ndaki
diğer kitabı:

Demokratik Zorbalık, 2020

ALEXIS-CHARLES-HENRI CLÉREL DE TOCQUEVILLE, 1805'te Fransa'da Normandiyalı soylu bir ailede dünyaya geldi. Metz Koleji'nde Hukuk okudu. Versailles'da sulh yargıcı olarak göreve başladı. Bakanlığın görevlendirmesiyle cezaevi sistemini incelemek üzere Amerika Birleşik Devletleri'ne gitti, dönüşünde arkadaşı Gustave de Beaumont'la birlikte "Amerika Birleşik Devletleri'nde Ceza ve İnfaz Sistemi ve Bunun Fransa'da Uygulanması" adlı raporu yayımladı. Ancak asıl incelemek istediği konu Amerika'daki siyasi sistemdi. Bu yolculuk dönüşü 1835-1840 yıllarında iki cilt olarak kaleme aldığı, genel olarak demokrasinin erdemlerini, risklerini, dinamiklerini çözümlediği *Amerika'da Demokrasi* isimli çalışmasıyla büyük bir başarı kazanmanın yanı sıra modern toplumun ve siyaset biliminin öncü düşünürü oldu. 1839'da Valognes bölgesi milletvekili olarak parlamentoya girdi, kral karşıtı liberal cephede yer almakla birlikte tarafsız konumunu korudu. 1849'da geçici Borrot hükümetinde dört ay süreyle dışişleri bakanlığı yaptı. Napoléon'un darbesi sonrası siyasetten uzaklaştı. Hayatının son beş yılında Fransız Devrimi'nin sebep ve sonuçlarını incelediği ikinci büyük eseri *Eski Rejim ve Devrim*'i yazdı. 1859'da ölen düşünür, tarihçi ve siyaset adamı Tocqueville modern toplumu mercek altına alan ilk düşünürlerden biridir.

İNCİ MALAK UYSAL, 1973'te İzmir'de doğdu. İzmir Saint Joseph Lisesi'ni ve Dokuz Eylül Üniversitesi Turizm İşletmeciliği Bölümü'nü bitirdi. Önemli çevirileri arasında *Kliniğin Doğuşu* (Michel Foucault), *Kritik ve Klinik*, *Sacher-Masoch'un Takdimi*, *Müzakereler* (Gilles Deleuze), *Biz Hiç Modern Olmadık* (Bruno Latour), *Mavi: Bir Rengin Tarihi* (Michel Pastoureau), *İnsanlığın En Eski Muamması* (Bertrand David - Jean-Jacques Lefrère), *Öznellik Nedir* (Jean-Paul Sartre) yer alır. Bodrum'da köyde yaşıyor ve bir kitabevi işletiyor.

İçindekiler

Giriş.....	11
Halkın Seçimleri ve Amerikan Demokrasisinin Seçimlerdeki Güdülerine	31
Demokrasinin Bu Güdülerini Kısmen Düzeltbilecek Unsurlar Üzerine	35
Birleşik Devletler'de Çoğunluğun Sınırsız Gücü ve Bunun Etkileri Üzerine	39
Amerika'da Çoğunluğun Sınırsız Gücü Demokrasilerin Doğasında Bulunan Yasal ve İdari İstikrarsızlığı Nasıl Artırır?	43
Çoğunluğun Zorbalığı	47
Çoğunluğun Sınırsız Gücünün Amerikan Kamu Görevlilerinin Keyfiligi Üzerindeki Etkileri	51
Amerika'da Çoğunluğun Düşünce Üzerindeki Gücü Üzerine	53
Çoğunluğun Zorbalığının Amerikalıların Ulusal Karakteri Üzerindeki Etkileri, Birleşik Devletler'deki Dalkavukluk Ruhu Üzerine	57
Amerikan Cumhuriyetlerindeki En Büyük Tehlike, Çoğunluğun Sınırsız Gücüdür	61

GİRİŞ¹

Birleşik Devletler'de kaldığım süre boyunca dikkatimi çeken yeni konular arasında gözüme en çok çarpan şartlarda eşitlik oldu. Bu birincil olgunun toplumun ilerleyişi üzerindeki inanılmaz etkisini zorlanmadan keşfettim; kamuoyuna belli bir yön, yasalara belli bir işleyiş, yönetenlere yeni ilkeler, yönetilenlereyse özel alışkanlıklar kazandırıyor. Çok geçmeden aynı olgunun etki alanını siyasal teamüllerin ve yasaların çok ötesine genişlettiğini ve hükümete olduğu kadar sivil topluma da egemen olduğunu gördüm: kanaatler yaratıyor, duygular doğuruyor, usuller telkin ediyor ve kendi üretmediği her şeyi de değiştiriyor. Nitekim Amerikan toplumunu incelediğim ölçüde, şartlarda eşitliğin her tikel olgunun başıymış gibi görünen kaynak olgu olduğunu gitgide daha açık görmeye başladım, tüm gözlemlerimin gelip dayandığı bir merkezî nokta olarak durmadan karşıma çıkıyordu.

O zaman düşüncemi bizim yarımküreye çevirdim ve orada adeta, Yeni Dünya'nın bana sunduğu gösteriye benzer bir şeyin farkına vardım. Şartlarda eşitliğin, Birleşik Devletler'de olduğu gibi henüz sınırlarına ulaşmamış

1. *Amerika'da Demokrasi*'nin ilk cildinin giriş bölümü. (Ç.N.)

olsa da oradakine her gün daha çok yaklaştığını gördüm ve Amerikan toplumlarında hüküm süren demokrasi Avrupa'da da hızla iktidara yürüyormuş gibi geldi bana.

O andan itibaren şimdi okuyacağınız kitabın fikrini geliştirdim.

Bizde büyük bir demokratik devrim gerçekleşiyor, bunu herkes görüyor ama herkes aynı şekilde değerlendirmiyor. Kimileri onu yeni bir şey olarak görüyor ve arızı bir durum olduğunu düşünerek hâlâ önüne geçebilmeyi umuyor, diğerleriyse tarihte bilinen en kesintisiz, en eski ve en kalıcı olgu olduğunu sandıkları için karşı konulmaz buluyor.

Bir anlığına Fransa'nın yedi yüz yıl önceki haline gitmek istiyorum: Ülke, toprağın sahibi olup o topraklar üzerinde yaşayanları yöneten az sayıda aile arasında paylaşılmıştı, dolayısıyla hükmetme hakkı da miras yoluyla nesilden nesle aktarılıyordu, insanların birbirleri üzerinde ancak zor yoluyla etki edebiliyordu ve gücün tek kökeninin arazi mülkiyeti olduğu görülüyordu.

Ancak sonra ruhban sınıfının siyasal gücünün temeli atılır ve bu güç kısa sürede yayılır. Ruhban sınıfı saflarını yoksulundan zenginine, soyludan avama herkese açar; eşitlik Kilise yoluyla hükümete nüfuz etmeye başlar ve ezelî ebedî bir kölelik içinde serf olarak sürünecek biri, rahip olup soyluların arasındaki yerini alır ve çoğu zaman kralların bile üstüne çıkar.

Toplum zaman içinde daha uygar ve daha istikrarlı bir hale gelirken insanlar arasındaki farklı ilişkiler de sayıca artar ve karmaşıklaşır. Medeni kanunlara olan ihtiyaç kendini güçlü bir şekilde hissettirir. O zaman hukukçular ortaya çıkar; karanlık mahkeme salonlarından ve mahkeme kalemlerinin tozlu köşelerinden çıkıp prensin sarayında, kakım kürklere sarınmış kılıçlı, kalkanlı feodal baronların yanında yerlerini alırlar.

Krallar büyük yatırımlara girişip varını yoğunu kaybeder, soylular kendi aralarında savaşarak bitip tükenir, avam ise ticaretle zenginleşir. Para, devlet işlerinde etkisini göstermeye başlar. Ticari faaliyet artık güce erişmenin yeni bir yolu olmuştur, dolayısıyla sermaye sahipleri kâh hor görülen kâh pohpohlanan bir siyasal güç haline gelir.

Aydınlanma yavaş yavaş yayılır, edebiyat ve sanat zevkinin uyandıdığı görülür, o zaman zihinsel beceriler bir başarı ögesi haline gelir, bilim bir yönetme aracı, zekâysa toplumsal bir kuvvettir, okumuşlar işlerin başına geçer.

Bir yandan iktidara gelmenin yeni yolları ortaya çıktıkça doğumla gelen asaletin değerinin de aynı oranda düştüğü görülür. 11. yüzyılda soyluluk paha biçilmezdi, 13. yüzyılda satın alınır oldu, 1270'de ilk kez soyluluk unvanı verildi ve sonunda eşitlik bizzat aristokrasi tarafından hükümet işlerine dahil edildi.

Geçen yedi yüz yıl boyunca soyluların kimi zaman kraliyet otoritesine direnmek ya da iktidarı rakiplerinin elinden almak için halka siyasal bir güç aktardığı oldu.

Kralların aristokrasiyi baskılamak için alt sınıflara yönetimde yer verdikleri ise daha sıklıkla görüldü.

Fransa'da krallar en etkin ve en değişmez eşitleyiciler olarak boy gösterdi. Hırslı ve kuvvetli olduklarında halkı soyluların seviyesine çıkarmaya çalıştılar, ılımlı ve zayıf olduklarıdaysa halkın bizzat kendilerinin de tepesine çıkmasına izin verdiler. Birileri yetenekleriyle diğerleriye kusurlarıyla demokrasiye yardımcı oldu. XI. Louis ile XIV. Louis tahtın altındaki her şeyi eşitlemeye özen gösterirken XV. Louis sonunda kendisiyle birlikte saray erkânını da yerin dibine soktu.

Yurttaşların feodal mülkiyet imtiyazı dışında yollarla da toprak sahibi olmaya başladığı ve artık tanınan menkul servetin de yeri geldiğinde etki yaratabildiği ve güç

verebildiği andan itibaren her mesleki buluş, ticarete ve sanayiye kazandırılan her iyileştirme insanlar arasında mutlaka yeni eşitlik öğeleri yarattı. O andan itibaren keşfedilen tüm yöntemler, doğan tüm ihtiyaçlar, tatmin edilmeyi bekleyen tüm arzular evrensel eşitlenme yolundaki ilerlemelerdir. Lüks zevkler, savaş aşkı, modanın egemenliği, insan yüreğinin en derin tutkuları kadar en yüzeysel tutkuları da zenginleri yoksullaştırmak, yoksullarıysa zenginleştirmek için elbirliğiyle çalışıyor gibidir.

Fikrî üretimler güç ve zenginlik kaynağı haline geldiğinden beri bilimdeki her gelişmenin, her yeni bilginin, her yeni fikrin halkın erişebileceği bir iktidar tohumu gibi görülmesi gerekmiştir. Şiir, belagat, bellek, aklın ihsan ettikleri, hayal gücünün ışığı, düşüncenin derinliği, Tanrı'nın gelişigüzel paylaştığı tüm bu yetenekler demokrasiye fayda sağladılar ve demokrasi muhaliflerinin elinde bulduklarında bile insanın doğal büyüklüğünü vurgulayarak yine de demokrasi davasına hizmet ettiler; dolayısıyla demokrasinin fetihleri uygarlığın ve Aydınlanma'nın fetihleriyle birlikte yayıldı ve tüm bu bilgi birikimi zayıflarla yoksulların her gün gelip silahlarını kuşandıkları herkese açık bir cephanelik oldu.

Tarihimizin sayfalarını çevirdiğimizde, yedi yüz yıldır deyiş yerindeyse eşitliğe hizmet etmeyen hiçbir büyük olaya rastlanmaz.

Haçlı Seferleri ve İngilizlerin savaşları soyluları kırıp geçirir ve topraklarını parçalar; komünlerin kurulması feodal monarşinin bağına demokratik özgürlüğü taşır; ateşli silahların keşfi muharebe alanında soylu olanla olmayanı eşit kılar; matbaa her ikisinin zekâsına eşit kaynaklar sunar; posta hem garibanın kulübesinin eşğine hem de sarayların kapısına ışık bırakır; Protestanlık tüm insanların Tanrı'nın yolunu bulmada eşit konumda oldukları iddiasındadır. Görünür olan Amerika, servete doğru

açılan binlerce yeni yol, ne idüğü belirsiz maceracıya zenginlik ve erk sunar.

11. yüzyıldan itibaren Fransa'da olup bitenler ellişer yıllık dönemler halinde incelendiğinde bu dönemlerin her birinin sonunda toplumsal durumda iki devrim gerçekleştiği gözlerden kaçmayacaktır. Soylular toplumsal olarak mevki kaybedecek, halktan olanlar yükselecektir; biri inerken diğeri çıkar. Her yarım yüzyıl onları biraz daha yaklaştırır, öyle ki yakında aynı seviyeye geleceklerdir.

Üstelik bu durum sadece Fransa'ya özgü değildir. Gözümüzü hangi yana çevirsek çevirelim aynı devrimin bütün Hıristiyan âleminde süregittiğini görürüz.

Halkların hayatındaki muhtelif gelişmelerin demokrasi lehine işlediğini gördük, tüm insanlar ellerinden geldiğince demokrasiye yardım ettiler: Başarısına katkıda bulunma niyetinde olanlar ve hiçbir şekilde ona hizmet etmeyi düşünmeyenler, onun için mücadele etmiş olanlar ve hatta kendilerini ona düşman ilan edenler, hepsi apar topar aynı yola itildiler ve yine hepsi Tanrı'nın elindeki bilinçsiz araçlar olarak birlikte çalıştılar, kimileri istemeden, kimileriye farkında bile olmadan.

O halde koşulların eşitliğinin aşamalı gelişimi tanrısal bir olgudur, onun başlıca özelliklerini taşır: evrensel, kalıcıdır, her seferinde insanın hükmünden kaçıp kurtulur; tüm insanlar gibi tüm olaylar da onun gelişimine hizmet eder.

Geçmiş bu kadar derin olan bir toplumsal hareketin tek bir neslin çabalarıyla askıya alınabileceğine inanmak akla sığar mı? Demokrasinin feodaliteyi yıkıp kral-lara üstün geldikten sonra burjuvaların ve zenginlerin önünde geri adım atacağını mı düşünüyoruz? Halihazırda kendisi bu kadar güçlü, muhalifleri bu kadar zayıf bir hale gelmişken hiç durur mu?

Fransız hukukçu, düşünür ve tarihçi Tocqueville, 1830'lu yılların başında Amerika Birleşik Devletleri'ne uzun bir seyahat yapar. Amerikan demokrasisi, siyasal sistemi ve toplumsal yapısı hakkındaki bu "saha çalışması" boyunca yaptığı gözlemlerine dayanan görüş ve çözümlerini, 1835 ve 1840 yıllarında iki cilt halinde yayımlanan ve siyaset bilimi literatürünün kanonik eserlerinden biri haline gelen **Amerika'da Demokrasi** adlı çalışmasıyla kitaplaştırır.

Çoğunluğun Zorbalığı bu kitaptan seçilmiş bölümlerden oluşuyor. Tocqueville bu metinlerde, modern demokrasilerin ayırıcı özelliği olan eşitlik tutkusunun özgürlüğü tehdit eder hale gelebileceğini ve sonunun, çoğunluğun tiranlığına varabileceğini ileri sürer. Amerika'da çoğunluğun sınırsız gücünün halkın düşünceleri, ulusun karakteri ve kamu yönetimi üzerindeki etkilerini çözümler.

#kısaklasikler #fransızklasikleri #demokrasi #eşitlik #siviltoplum

Kapak illüstrasyonu: Uğur Acil

 can

canyayinlari.com | [f](#) | [i](#) | [X](#) canyayinlari

düşünce

ISBN 978-975-07-4473-0

9 789750 744730